

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2025)

14ο Συνέδριο ΕΤΠΕ «ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Ενσωματώνοντας την Ψηφιακή Αφήγηση στη Γλωσσική Εκμάθηση στην Προσχολική και Δημοτική Εκπαίδευση

Ελένη Κοροσίδου, Θαρρενός Μπράτιτσης

doi: [10.12681/cetpe.9448](https://doi.org/10.12681/cetpe.9448)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κοροσίδου Ε., & Μπράτιτσης Θ. (2026). Ενσωματώνοντας την Ψηφιακή Αφήγηση στη Γλωσσική Εκμάθηση στην Προσχολική και Δημοτική Εκπαίδευση. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 848–857. <https://doi.org/10.12681/cetpe.9448>

Ενσωματώνοντας την Ψηφιακή Αφήγηση στη Γλωσσική Εκμάθηση στην Προσχολική και Δημοτική Εκπαίδευση

Ελένη Κοροσίδου, Θαρρενός Μπράτιτσης

ekorosidou@uowm.gr, bratitsis@uowm.gr

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Περίληψη

Η Ψηφιακή Αφήγηση (ΨΑ) (Digital Storytelling) αποτελεί, ιδιαίτερα κατά την τελευταία δεκαετία, μια καινοτόμο προσέγγιση για την εκμάθηση και τη διδασκαλία γλωσσών στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Οι ερευνητές έχουν υπογραμμίσει την παιδαγωγική αξία της ψηφιακής αφήγησης, τοποθετώντας έμφαση στον διαδραστικό της χαρακτήρα και την ποικιλία των πολυμεσικών στοιχείων που αξιοποιούνται, όπως κείμενο, γραφικά, βίντεο, ηχογραφημένη αφήγηση και μουσική, ώστε οι ιστορίες να είναι ελκυστικές και ενδιαφέρουσες. Στην παρούσα εργασία διεξάγεται μια σύνθεση ερευνητικών μελετών που εκπονήθηκαν με την αξιοποίηση της ψηφιακής αφήγησης για την εκμάθηση της πρώτης, δεύτερης και ξένης γλώσσας από μαθητές/μαθήτριες προσχολικής και παιδικής ηλικίας. Η εκπόνηση των ερευνών έγινε στο περιβάλλον εκμάθησης της γλώσσας στο δημόσιο ελληνικό σχολείο κατά τη διάρκεια των ετών 2018-2025. Η εργασία ολοκληρώνεται με την καταγραφή ενός συνόλου προτάσεων για την ενσωμάτωση της ΨΑ στα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα, με απώτερο στόχο την ενίσχυση της γλωσσικής εκμάθησης μέσω της ΨΑ.

Λέξεις κλειδιά: γλωσσική εκμάθηση, εκπαιδευτική τεχνολογία, μαθητές/μαθήτριες προσχολικής και παιδικής ηλικίας, ψηφιακή αφήγηση

Εισαγωγή

Οι ιστορίες και τα παραμύθια αποτελούν στοιχείο πολιτισμικής κληρονομιάς κάθε λαού που υπάρχουν και αναμεταδίδονται περίπου όσο καιρό υπάρχει ο άνθρωπος στη γη, καθώς φαίνεται πως κάθε πολιτισμός δημιούργησε τις δικές του ιστορίες για να καλύψει την ανάγκη έκφρασής του (Μπράτιτσης & Καπανιάρης, 2024). Στη σύγχρονη καθημερινή και σχολική πραγματικότητα, η Ψηφιακή Αφήγηση (ΨΑ) (Digital Storytelling) αποτελεί τον συνδυασμό της παραδοσιακής προφορικής αφήγησης με πολυμεσικό υλικό και εργαλεία τηλεπικοινωνίας και χαρακτηρίζεται ως μια αναδυόμενη μορφή τέχνης (Lathem, 2005· Robin & McNeil, 2012). Στην εκπαίδευση, οι παραδοσιακές μέθοδοι αφήγησης που βασίζονται στη γλωσσική και προφορική επικοινωνία, έχουν αξιοποιηθεί συχνά με τη χρήση πολυμεσικών παρουσιάσεων και άλλων σημειωτικών τρόπων ενίσχυσης του νοήματος, ώστε να υποστηρίξουν αποτελεσματικότερα τις διαδικασίες αφήγησης (Baim, 2015). Υπό αυτό το πρίσμα, η εμπειρία της αφήγησης βελτιώνεται σημαντικά, τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους/ τις μαθητές/τριες (Hung et al., 2014).

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια σύνθεση ερευνητικών εφαρμογών που αφορούν στον σχεδιασμό και την εφαρμογή πιλοτικών παρεμβάσεων μέσω της ΨΑ στο δημόσιο νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο, οι οποίες υλοποιήθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη. Οι εν λόγω παρεμβάσεις εστίασαν στην εξοικείωση και την καλλιέργεια γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων από τα παιδιά της προσχολικής και παιδικής ηλικίας. Αναλυτικότερα, αναζητήθηκαν, συλλέχθηκαν και μελετήθηκαν οχτώ πρωτότυπες ερευνητικές εργασίες, ώστε να διερευνηθεί σε βάθος η επίδραση της ΨΑ στη γλωσσική εκμάθηση στα πλαίσια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, να εντοπιστούν τυχόν ελλείψεις και να καταγραφούν προτάσεις για ενσωμάτωση στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών για τη γλώσσα. Η εργασία δομείται ως εξής: αρχικά γίνεται μια σύντομη αναφορά στο θεωρητικό

πλαίσιο που σχετίζεται με την ΨΑ και σε συναφείς μελέτες σχετικά με τη γλωσσική διδασκαλία, με έμφαση στην εκμάθηση της πρώτης, δεύτερης και της ξένης γλώσσας. Στη συνέχεια, περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, η ανάλυση και τα αποτελέσματα που προέκυψαν. Η εργασία ολοκληρώνεται με τη συζήτηση, όπου παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, καθώς και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Θεωρητικό πλαίσιο

Η ΨΑ που λαμβάνει χώρα στο εκπαιδευτικό πλαίσιο αφορά τη δημιουργία μικρών ιστοριών που διευκολύνουν τη μάθηση και εμπλουτίζουν τη φαντασία, μέσα από την απόκτηση πληροφοριών και τη σχηματοποίησή τους, ώστε να βελτιώνονται οι μνημονικές στρατηγικές, να επεκτείνονται οι νοητικές διαδικασίες και να αναπτύσσονται οι δεξιότητες διαχείρισης προβλημάτων σε συνεργατικό περιβάλλον (Kim & Lee, 2018· Sarica & Usluel, 2016). Όπως καταγράφεται στη σχετική βιβλιογραφία, η ΨΑ παρέχει πληθώρα ευκαιριών για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων, συγκεκριμένα: α) παραγωγής προφορικού λόγου, με την ενίσχυση του προφορικού λόγου των μαθητών/τριών, μέσα από την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η επιχειρηματολογική τους ικανότητα (Green, 2013· Sylla et al., 2015), β) την καλλιέργεια της κατανόησης γραπτού λόγου, ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ της ΨΑ, της αναγνωστικής κατανόησης και της δημιουργικότητας (Bakar, 2019), γ) της κατανόησης του προφορικού λόγου (Abidin et al., 2011). Επιπλέον, μέσω της ΨΑ φαίνεται πως δημιουργείται ένα ευχάριστο κλίμα μάθησης, όπου μειώνονται τα επίπεδα άγχους των παιδιών και ενισχύονται τα κίνητρά τους για ενεργή συμμετοχή στη μάθηση (Lence, 2013). Επιπλέον, υπογραμμίζεται πως η αξιοποίηση της ΨΑ οδηγεί στην ενίσχυση της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών/τριών (Green, 2013· Skinner & Hagoood, 2008), επιτρέποντας τους/τες να ξεπεράσουν το *πολιτισμικό σοκ* κατά τη διάρκεια εκμάθησης της γλώσσας-στόχου (Brenner, 2013). Η επιτυχής ενσωμάτωση της ΨΑ στη μαθησιακή διαδικασία έχει άμεση σχέση με την ικανότητα των μαθητών/ μαθητριών να συσχετίσουν τα πρόσωπα της ιστορίας με τη δική τους καθημερινή ζωή ή να συνδέσουν τις ψηφιακές τους ιστορίες με προβλήματα της καθημερινής τους ζωής, παρέχοντας πληροφορίες ιστορικού ή πολιτισμικού ενδιαφέροντος (Smythe & Neufeld, 2010).

Σε αυτή τη μελέτη, επιχειρείται σύνθεση ερευνητικών μελετών που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, με κεντρικό άξονα την εφαρμογή της ΨΑ στην εκμάθηση της γλώσσας (πρώτης, δεύτερης, ξένης) στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Όπως είναι φανερό, τοποθετείται έμφαση σε μελέτες όπου η διαδικασία ΨΑ βασίζεται σε ιστορίες που δημιουργήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς για τους/τις μαθητές/τριες ή από τους/τις μαθητές/τριες, μέσα από ιστορίες που βασίζονται σε ιστορικά γεγονότα, προσωπικές εμπειρίες και θέματα ενδιαφέροντος των παιδιών της προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Επιπλέον, γίνεται προσπάθεια ενσωμάτωσης των συμπερασμάτων στα τρέχοντα αναλυτικά προγράμματα για της προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης, με πρωταρχικό στόχο την ενίσχυση της γλωσσικής διδασκαλίας.

Τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης είναι τα εξής: α) Ποιες είναι οι επιδράσεις που προκύπτουν κατά την αξιοποίηση της ΨΑ στη γλωσσική μάθηση στο πλαίσιο της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από την ανάλυση των συναφών ερευνών; β) Πώς μπορεί η ΨΑ να ενσωματωθεί στα τρέχοντα αναλυτικά προγράμματα της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης;

Μεθοδολογία

Η σύνθεση ερευνών που πραγματοποιήθηκε αφορούσε σε δημοσιευμένες έρευνες, σχετικές με την εφαρμογή της ΨΑ στο πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας εκπαίδευσης με

μαθητές/μαθήτριες της προσχολικής και παιδικής ηλικίας. Συνολικά, συλλέχθηκαν μελέτες που δημοσιεύτηκαν κατά τα έτη 2018-2025, ώστε η σύνθεση των ερευνητικών συμπερασμάτων να αφορά σε σύγχρονες εφαρμογές. Η συλλογή των ερευνών έγινε από τη βάση δεδομένων Scopus, η οποία αναγνωρίζεται ως η "μεγαλύτερη βάση δεδομένων περίληψης και ευρετηρίου που δημιουργήθηκε ποτέ" (Burnham, 2006, σ. 1), άρθρα που δημοσιεύτηκαν σε συλλογικούς τόμους και πλήρη άρθρα σε πρακτικά διεθνών συνεδρίων στην αγγλική γλώσσα, που καταγράφουν τα συμπεράσματά τους ακολουθώντας σαφείς και ασφαλείς ερευνητικές μεθόδους.

Οι ερευνητικές μελέτες που αξιοποιήθηκαν παρατίθενται στον Πίνακα 1, όπου παρουσιάζεται μια σύντομη περιγραφή των σκοπών και των επιμέρους στόχων τους, των ψηφιακών εργαλείων που αξιοποιήθηκαν κατά τη διαδικασία της ΨΑ και των συμμετεχόντων/ συμμετεχουσών σε αυτές.

Πίνακας 1. Συνοπτική παρουσίαση των ερευνών που αναλύθηκαν

Μελέτη	Σκοπός και στόχοι	Ψηφιακά Εργαλεία	Συμμετέχοντες/ συμμετέχουσες
Griva & Korosidou (2025)	Καλλιέργεια δεξιοτήτων προφορικού λόγου μέσω της ΨΑ και τεχνικών παιχνιδιοποίησης της μάθησης κατά τη διάρκεια ενός διαχρονικού προγράμματος εξοικείωσης με τη γλώσσα-στόχο.	-λογισμικά ψηφιακής αφήγησης -διαδραστικά γλωσσικά παιχνίδια -ρομπότ δαπέδου	N = 26 Μαθητές/μαθήτριες Νηπιαγωγείου (1 ^ο έτος) & Α΄ δημοτικού (2 ^ο έτος) 10 κορίτσια, 16 αγόρια
Korosidou & Griva (2024)	Ενίσχυση (διαπολιτισμικής) επικοινωνίας κατά τη γλωσσική εκμάθηση, μέσα από την εφαρμογή παιγνιδιών δραστηριοτήτων και ΨΑ.	-λογισμικά ψηφιακής αφήγησης -διαδραστικά γλωσσικά παιχνίδια	N = 21 Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ δημοτικού 12 κορίτσια, 9 αγόρια
Korosidou & Bratitsis (2023)	Διερεύνηση της επίδρασης των δραστηριοτήτων συνεργατικής και δημιουργικής γραφής σε πλαίσιο πολυγραμματισμών.	online συνεργατικό εργαλείο παραγωγής γραπτού λόγου	N = 31 Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ και Στ΄ δημοτικού 22 κορίτσια, 9 αγόρια
Korosidou & Bratitsis (2021)	-Ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων, των στρατηγικών επικοινωνίας και της κριτικής σκέψης των μαθητών/ μαθητριών. -Καλλιέργεια οπτικού και ψηφιακού γραμματισμού στη και συνεργατικών δεξιοτήτων.	-συνεργατικό εργαλείο παραγωγής γραπτού λόγου -βοηθητικά υλικά για την υποστήριξη της διαδικασίας ΨΑ (χάρτες ενσυναίσθησης, ιστοριοχάρτες, ιστοριοπίνακες)	N = 21 Μαθητές/μαθήτριες Δ΄, Ε΄ και Στ΄ δημοτικού 12 κορίτσια, 9 αγόρια

Korosidou & Bratitsis (2020)	Εκμάθηση λεξιλογίου μέσα από πολυμεσικά υλικά και διαδραστικές διεπαφές, με έμφαση στον προφορικό λόγο.	-λογισμικά ψηφιακής αφήγησης -εφαρμογές επαυξημένης πραγματικότητας -διαδραστικές δραστηριότητες παιγνιώδους χαρακτήρα	N = 38 Μαθητές/μαθήτριες Α' Δημοτικού 21 αγόρια, 17 κορίτσια
Korosidou & Griva (2020)	Ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων και του ψηφιακού γραμματισμού, μέσω της ΨΑ, σε ένα μαθησιακό πλαίσιο δημιουργικότητας, πολυπολιτισμικής κατανόησης και εφαρμογής της παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών.	-λογισμικά ψηφιακής αφήγησης -δημιουργικές δραστηριότητες με ψηφιακά εργαλεία -διαδραστικές δραστηριότητες παιγνιώδους χαρακτήρα	N = 26 Μαθητές/μαθήτριες προσχολικής ηλικίας 10 κορίτσια, 16 αγόρια
Korosidou & Bratitsis (2019)	Ενίσχυση του λεξιλογίου και της διαπολιτισμικής κατανόησης, κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης στο περιβάλλον εκμάθησης της γλώσσας.	-λογισμικά ψηφιακής αφήγησης -λογισμικά δημιουργίας και επεξεργασίας βίντεο -συνεργατικά εργαλεία Web 2.0	N = 16 Μαθητές/μαθήτριες Ε' Δημοτικού
Bratitsis & Prappas (2018)	Απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων μέσα από διαδικασίες δημιουργικής γραφής και ΨΑ και τη δημιουργία ενός ασφαλούς και ελκυστικού περιβάλλοντος μάθησης.	βοηθητικά υλικά για την υποστήριξη της διαδικασίας ΨΑ (χάρτες ενσυναίσθησης, ιστοριοχάρτες, ιστοριοπίνακες)	N = 14 Μαθητές/μαθήτριες Α' Δημοτικού 5 κορίτσια, 9 αγόρια

Αποτελέσματα

Στον Πίνακα 2 καταγράφονται οι επιδράσεις που φαίνεται πως προκύπτουν από την εφαρμογή της ΨΑ κατά τη γλωσσική εκμάθηση, σύμφωνα με τα συμπεράσματα των αντίστοιχων μελετών. Τοποθετείται έμφαση στην ταξινόμηση και σύνθεση των ευρημάτων, προκειμένου να αποτυπωθούν με ακρίβεια οι λεπτές αποχρώσεις των εκπαιδευτικών πρακτικών και των εμπειριών των μαθητών/τριών στο συγκεκριμένο πλαίσιο της ελληνικής προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι μελέτες που περιλαμβάνονται σε αυτή τη σύνθεση φαίνεται να διαφέρουν ως προς τον σχεδιασμό τους. Ωστόσο, μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά, τόσο σε επίπεδο πλαισίου όσο και πολιτισμικά, καθώς οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις εφαρμόστηκαν πιλοτικά σε γλωσσικά και πολιτισμικά συγκεκριμένα περιβάλλοντα. Τα οφέλη που καταγράφονται αναφορικά με την απόκτηση των γλωσσικών δεξιοτήτων μπορούν να ληφθούν υπόψη για την ανάπτυξη ενός πλαισίου ενσωμάτωσης της ΨΑ στα προγράμματα της προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης. Στον πίνακα καταγράφεται το πλήθος των μελετών που έχουν εστιάσει σε κάθε μία από τις αναγραφόμενες κατηγορίες, καθώς και το ποσοστό επί του συνόλου τους ($N = 8$) όπως προέκυψαν από την αναζήτηση στις βάσεις δεδομένων (Πίνακας 1).

Πίνακας 2. Επιδράσεις της εφαρμογής ΨΑ κατά τη γλωσσική εκμάθηση

Κατηγορία	Θετικές επιδράσεις	Μελέτες	Ποσοστό Μελετών %
Προφορικός λόγος	Κατανόηση προφορικού λόγου	5	62,5
	Παραγωγή προφορικού λόγου	5	62,5
Γραπτός λόγος	Κατανόηση γραπτού λόγου	6	75
	Παραγωγή γραπτού λόγου	6	75
Λεξιλόγιο	Ενίσχυση λεξιλογίου	4	50
	Ανάκτηση λεξιλογίου	2	25
Διαπολιτισμική Επικοινωνία	Καλλιέργεια στρατηγικών διαπολιτισμικής επικοινωνίας	2	25
Ψηφιακός γραμματισμός	Καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων	8	100
Οπτικός γραμματισμός	Ερμηνεία οπτικών μηνυμάτων	7	87,5
Κίνητρα	Παραγωγή πολυτροπικών μηνυμάτων	6	75
	Ενίσχυση κινήτρων	8	100

Αναλυτικότερα, στον Πίνακα 2, καταγράφονται κατηγορίες δεξιοτήτων (π.χ., προφορικός λόγος, λεξιλόγιο, ψηφιακός γραμματισμός), καθώς και οι θετικές επιδράσεις που έχουν παρατηρηθεί μέσω των συγκεκριμένων μελετών, μέσα από τα ποσοστά αυτών που εντοπίζουν τις συγκεκριμένες επιδράσεις. Όπως προκύπτει, επί του συνόλου των μελετών στη συντριπτική τους πλειονότητα θετική επίδραση παρατηρείται αναφορικά με την καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων, την ερμηνεία οπτικών μηνυμάτων, την παραγωγή πολυτροπικών μηνυμάτων και την ενίσχυση των κινήτρων για μάθηση. Επιπλέον, προκύπτουν θετικές επιδράσεις σχετικά με τις δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου στις περισσότερες από αυτές, όπως επίσης και στην καλλιέργεια στρατηγικών (π.χ., μεταγνωστικές, κοινωνικές) και την ενίσχυση του κριτικού γραμματισμού. Σε μικρότερο βαθμό (χαμηλότερο ποσοστό) παρατηρούνται θετικές επιδράσεις στην καλλιέργεια δεξιοτήτων προφορικού λόγου (κατανόηση και παραγωγή), την ενίσχυση λεξιλογίου, την καλλιέργεια μνημονικών στρατηγικών και την καλλιέργεια στρατηγικών διαπολιτισμικής επικοινωνίας.

Πρέπει να επισημανθεί ότι οι συγκεκριμένες μελέτες περιγράφουν τα εμπειρικά τους δεδομένα και τον τρόπο ανάλυσης αυτών, ώστε να καταλήξουν στα συμπεράσματά τους. Συνειπώς, στην παρούσα εργασία δεν γίνεται μετα-ανάλυση των συμπερασμάτων για περαιτέρω ερμηνεία, αλλά καταγράφεται το ποσοστό των μελετών που αναφέρουν θετικές επιδράσεις κατά την αξιοποίηση της ΨΑ στην εκάστοτε κατηγορία που σχετίζεται με τη γλωσσική διδασκαλία.

Συζήτηση

Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης καταδεικνύουν τη θετική επίδραση της εφαρμογής της διαδικασίας ΨΑ στη γλωσσική εκμάθηση και κατάρτιση της πρώτης γλώσσας, αλλά και την εξοικείωση με τη δεύτερη ή/ και την ξένη γλώσσα κατά την (πρώιμη) παιδική ηλικία. Οι ψηφιακές ιστορίες συνδυάζουν γραφικά, ήχους ή ηχογραφημένα αφήγημα, μουσική και βίντεο επιδεικνύουν πληροφoρίες για ένα συγκεκριμένο θέμα (Robin, 2006), δημιουργώντας ένα σημαντικό δυναμικό που μπορεί ουσιαστικά να αποτελέσει εκπαιδευτικό μοντέλο για τη σημερινή εποχή (Girmen, 2019). Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της παρούσας

μελέτης, η αξιοποίηση της ΨΑ φαίνεται πως ενθαρρύνει τα παιδιά τόσο της προσχολικής όσο και της παιδικής ηλικίας να αποκτούν ενεργό ρόλο κατά τη γλωσσική εκμάθηση και να καλλιεργούν δεξιότητες επικοινωνίας, ενώ υλοποιούν δραστηριότητες σε συνεργατικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότερες μελέτες που εξετάστηκαν στην παρούσα εργασία δείχνουν ότι η ενσωμάτωση ψηφιακών και πολυτροπικών στοιχείων στην εκπαίδευση έχει ισχυρή θετική επίδραση τόσο στη γλωσσική ανάπτυξη όσο και στην ενίσχυση κινήτρων και στρατηγικών μάθησης. Παράλληλα, το λεξιλόγιο και η διαπολιτισμική επικοινωνία φαίνεται να επηρεάζονται θετικά, αλλά σε μικρότερο βαθμό.

Επιχειρώντας την ενσωμάτωση της ΨΑ στα προγράμματα σπουδών της προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης με απώτερο στόχο την αποτελεσματικότερη γλωσσική εκμάθηση, διαπιστώνεται ότι στο Ελληνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα Προσχολικής Εκπαίδευσης υιοθετείται η προσέγγιση των πολυγραμματισμών, μέσα από τη χρήση πολυτροπικών κειμένων και την ενσωμάτωση διαφόρων σημειωτικών συστημάτων (Μπράτιτσης & Καπανιάρης, 2024). Μέσα από τη συγκεκριμένη προσέγγιση ενθαρρύνεται η δημιουργία νοήματος καθώς και η απόκτηση δεξιοτήτων και στρατηγικών που θα επιτρέψουν την αποτελεσματική επικοινωνία. Επιπλέον, στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, φαίνεται πως ενθαρρύνεται η ανάπτυξη μιας σειράς ψηφιακών δεξιοτήτων, μέσα από την αξιοποίηση εργαλείων αναζήτησης ψηφιακού υλικού, επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο, καθώς και οπτικού προγραμματισμού (Μπράτιτσης & Καπανιάρης, 2024). Η ενίσχυση των παραπάνω δεξιοτήτων μπορεί να υποστηρίξει τη δημιουργία ψηφιακών ιστοριών, αλλά και τη γλωσσική εκμάθηση. Επιπλέον, το Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών των Ξένων Γλωσσών (ΕΠΣ-ΞΓ) δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην παιδαγωγική των πολυγραμματισμών και την ποικιλία μορφών κειμένου που παράγονται στα σύγχρονα περιβάλλοντα επικοινωνίας. Για τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας προτείνεται η επαφή των μαθητών/τριών με ποικιλία γραπτών και προφορικών κειμένων, ώστε και οι ίδιοι/ες να είναι σε θέση να παράγουν ανάλογα κείμενα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, είναι σαφές πως η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών υποστηρίζεται από τη διαδικασία της ΨΑ, ενώ παράλληλα μέσα από την εφαρμογή της εξυπηρετούνται οι στόχοι της γλωσσικής εκμάθησης για τη δημιουργία νοήματος σε ένα σύγχρονο, πολυτροπικό και πολυμεσικό περιβάλλον. Στη συνέχεια προτείνονται συγκεκριμένοι άξονες, όπως αυτοί προκύπτουν στη βάση της σύνθεσης των ερευνών που προηγήθηκε. Οι άξονες οριοθετούν το πλαίσιο προς εφαρμογή κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εφαρμογών ΨΑ με μαθητές/τριες της προσχολικής, πρωτοσχολικής και σχολικής ηλικίας. Ουσιαστικά, προτείνεται η ΨΑ να αποτελεί τον κεντρικό άξονα ορισμένων σεναρίων γλωσσικής διδασκαλίας, γύρω από τον οποίο σχεδιάζονται και εφαρμόζονται συναφείς δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένα πως:

- η δημιουργία νοήματος λαμβάνει χώρα σε ένα πολυμεσικό και πολυπολιτισμικό περιβάλλον, όπου δεξιότητες όπως η κριτική σκέψη, η επικοινωνία, η συνεργασία και η συνδημιουργία, δηλαδή οι δεξιότητες του 21ου αιώνα, θεωρούνται απαραίτητες.
- η ενσωμάτωση της ΨΑ στα γλωσσικά προγράμματα σπουδών ευθυγραμμίζεται με την προτεινόμενη στα αναλυτικά προγράμματα μαθητοκεντρική προσέγγιση, μέσω ερευνητικών σχεδίων εργασίας (project-based learning) ή της διαδικασίας επίλυσης προβλημάτων (problem-based learning), τοποθετώντας την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων στο επίκεντρο.
- η διαθεματική προσέγγιση, η οποία ενθαρρύνεται στα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα, επιτρέπει τη σύνδεση με διάφορα γνωστικά αντικείμενα κατά την εκμάθηση της γλώσσας-στόχου. Η αφήγηση λειτουργεί ως κεντρικός άξονας για τη

δομημένη δημιουργία μαθημάτων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των νεαρών μαθητών, ακολουθώντας βασικές αρχές της ενεργητικής μάθησης.

- οι ευκαιρίες που προκύπτουν κατά τη διαδικασία της ΨΑ στα πολυγλωσσικά μαθησιακά περιβάλλοντα των σημερινών τάξεων ενθαρρύνουν την καλλιέργεια της δημιουργικότητας και των δεξιοτήτων κριτικής σκέψης των μαθητών/τριών.
- η ενσωμάτωση στοιχείων που σχετίζονται με θέματα πολιτισμού των μαθητών/τριών επιτρέπουν την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και του σεβασμού προς την "ετερότητα" στο πλαίσιο των σημερινών πολυπολιτισμικών τάξεων. Μέσα από την ΨΑ τοποθετείται έμφαση σε κείμενο και εικονογραφήσεις, ηχογραφήσεις, κινήσεις και γραφικά, ώστε να συνδυάζονται με κριτικό τρόπο για τη δημιουργία και τη μεταφορά νοήματος, καθώς και την ανάπτυξη και ενίσχυση της επικοινωνιακής και διαπολιτισμικής επικοινωνιακής ικανότητας.
- μέσω των ψηφιακών πόρων, οι μαθητές/τριες συμμετέχουν σε συνεργατικά περιβάλλοντα, κοινοποιούν και αφηγούνται τις ιστορίες τους σε συμμαθητές/τριες, ενώ τα πολιτισμικά στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται συμβάλλουν στον ευρύτερο αντίκτυπο των ιστοριών στη σχολική κοινότητα.

Όπως είναι φανερό, στο προτεινόμενο πλαίσιο εφαρμογής η ΨΑ λειτουργεί ως ένα ισχυρό εκπαιδευτικό εργαλείο που ενισχύει την ανάπτυξη της γλώσσας, ενώ παράλληλα προάγει την απόκτηση δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού, τη συνεργασία, την κριτική σκέψη και την ανάδειξη, την κατανόηση αλλά και τον σεβασμό και την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης σε θέματα πολιτισμού. Η διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης διδακτικών σεναρίων με την αξιοποίηση της διαδικασίας ΨΑ είναι συνεχής, καθώς προκύπτει μέσα από την αναζήτηση τόσο των κατάλληλων για κάθε τάξη ψηφιακών υλικών, όσο και του αναστοχασμού αναφορικά με την επίδρασή της και την αποτελεσματικότητα των διδακτικών πρακτικών.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να συμβάλλει σε μια βαθύτερη κατανόηση της ΨΑ κατά την ενσωμάτωση στη γλωσσική εκμάθηση, αναδεικνύοντας τις επιδράσεις της τόσο για την Ελλάδα όσο και για χώρες με παρόμοια γλωσσικά προγράμματα σπουδών, που επιθυμούν να ενισχύσουν τη γλωσσική εκμάθηση. Σημειώνεται ότι η παρούσα εργασία αποτελεί μια πρώτη απόπειρα καταγραφής των εμπειρικών μελετών για τη γλωσσική διδασκαλία, όπως αρχικά αναφέρθηκε. Ο στόχος των συγγραφέων είναι να διευρυνθεί αυτή η μελέτη, συμπεριλαμβάνοντας τόσο τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας, όσο και της ξένης γλώσσας (συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής ως ξένης). Αυτή η προσέγγιση αποσκοπεί στην αναλυτική καταγραφή παραμέτρων και προσεγγίσεων, ώστε να προκύψει και να επικυρωθεί ένα θεωρητικό πλαίσιο (framework) που να οριοθετεί τη γλωσσική διδασκαλία σε πολυτροπικά και πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα στις μικρές ηλικιακές ομάδες μαθητών/τριών. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι αυτά τα δύο χαρακτηριστικά αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της σύγχρονης κοινωνικής δομής και η γλωσσική διδασκαλία οφείλει να ακολουθεί την εξέλιξη της γλώσσας, που σε τέτοια περιβάλλοντα εμφανίζεται με έντονη προσαρμοστικότητα (Bratitsis, 2022· 2023· Bratitsis & Melliou, 2023).

Περιορισμοί

Τέλος, σημειώνεται ότι υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί στη σύνθεση των ερευνών που πραγματοποιήθηκε. Πρώτον, οι επιδράσεις της ΨΑ αναφορικά με την ενεργό συμμετοχή και τα κίνητρα των μαθητών/τριών για εμπλοκή στη διαδικασία αναλύθηκαν μέσω περιγραφικής στατιστικής. Ως εκ τούτου, τα συμπεράσματα που εξήχθησαν δεν εμπεριέχουν εμπειρική τεκμηρίωση μέσω συγκεκριμένων δεδομένων. Αυτός ο περιορισμός υπογραμμίζει

την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση της εγκυρότητας και της ακρίβειας των ευρημάτων των σχετικών ερευνών. Ένας ακόμη περιορισμός που εντοπίστηκε αφορά στην ανάγκη διερεύνησης της ανάπτυξης και ενίσχυσης των δεξιοτήτων κατανόησης προφορικού λόγου στη γλώσσα-στόχου μέσω της ΨΑ. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι αν και αναφέρονται ορισμένα οφέλη για τη συγκεκριμένη γλωσσική δεξιότητα, φαίνεται πως αυτά παρατηρούνται κατά την εφαρμογή των πιλοτικών παρεμβάσεων, χωρίς να τίθενται συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα και να επιχειρείται η συλλογή δεδομένων στοχευμένα κατά την εφαρμογή της διαδικασίας της ΨΑ (Korosidou & Bratitsis, 2023· Korosidou & Griva, 2024).

Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να μελετηθούν επιδράσεις με μαθητές/τριες από με διαφορετικά γλωσσικά υπόβαθρα και διάφορες μητρικές γλώσσες. Τα παραπάνω, κρίνεται απαραίτητο να ληφθούν υπόψη και να αποτελέσουν προτάσεις για τη διεξαγωγή μελλοντικής έρευνας στο πεδίο. Επιπλέον, σε μελλοντική έρευνα προτείνεται να ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα πιλοτικών παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο ολοκλήρωσης διπλωματικών εργασιών και που έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά συνέδρια (βλ. Βατάλα & Μπράττισης, 2024· Ρούσση & Μπράττισης, 2017· Σαββοπούλου & Μπράττισης, 2017· Χατζηπρίμου, 2022), τα οποία δε λήφθηκαν υπόψη στην παρούσα μελέτη καθώς δεν πληρούσαν τα κριτήρια συλλογής που αναφέρθηκαν παραπάνω, ώστε να οδηγηθούμε στην απόκτηση ουσιαστικών γνώσεων για μια ενσωμάτωση της ΨΑ σε συνάρτηση με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Αναφορές

- Abidin, M. J. Z., Pour-Mohammadi, M., Souriyavongsa, T., Da, C., & Ong, L. K. (2011). Improving listening comprehension among Malay preschool children using digital stories. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(14), 159-164.
- Baim, S. A. (2015). Digital storytelling: Conveying the essence of a face-to-face lecture in an online learning environment. *Journal of Effective Teaching*, 15(1), 47-58. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1060431>
- Bakar, R. A. (2019). Digital storytelling: an influential reading comprehension and creativity tool for the 21st century literacy skills. *Journal of English Language Teaching Innovations and Materials*, 1(2), 49-53. <https://doi.org/10.26418/JELTIM.V1I2.34362>
- Bratitsis, T. (2023). Introducing societal issues with digital stories to facilitate meaningful learning. *Proceedings of the International Conference on Digital Storytelling (DST2023)*. Montgomery College.
- Bratitsis, T. (2022). Cultural heritage redesigned through digital storytelling. In S. Papadakis, & A. Kapaniaris (Eds.), *The digital folklore of cyberculture and digital humanities* (pp. 296-311). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-4461-0.ch016>
- Bratitsis, T., & Melliou, K. (2023). Utilizing digital storytelling tools and thinking routines for cultivating multiliteracies in contemporary classrooms. In A. Salmon, & A. Clavijo-Olarte (Ed.), *Handbook of research on socio-cultural and linguistic perspectives on language and literacy development* (pp. 106-128). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-5022-2.ch007>
- Bratitsis, T., & Prappas, I. (2018). Creative Writing enhancement through Digital Storytelling tools in Primary Education. In A. Moutsios-Rentzos, A. Giannakouloupoulos, & M. Meimaris (Eds.), *Proceedings of the International Digital Storytelling Conference - Current Trends in Digital Storytelling: Research & Practices* (pp. 252-263). Technological Educational Institute of Ionian Island.
- Brenner, K. (2013). Digital stories: A 21st-century communication tool for the English language classroom. *English Teaching Forum*, 52(1), 22-29.
- Burnham, J. F. (2006). Scopus database: A review. *Biomedical Digital Libraries*, 3(1), 1. <https://doi.org/10.1186/17425581-3-1>.
- Girmen, P., Özkanal, Ü., Dayan, G. (2019). Digital storytelling in the language arts classroom. *Universal Journal of Educational Research*, 7, 55-65.
- Green, L.S. (2013). Language learning through a lens: the case for digital storytelling in the second language classroom. *School Libraries Worldwide*, 19(2), 23-26.

- Griva, E., & Korosidou, E. (2025). A multimodal approach in an early FL classroom for oracy skills development: Insights from a longitudinal study. In D. Karoulla-Vrikki, & L. Lopriore (Eds.), *Oracy acquisition and development in early foreign language learning: Voices from diverse international contexts* (pp. 180-197). Multilingual Matters.
- Hung, C.-M., Huang, I., & Hwang, G.-J. (2014). Effects of digital game-based learning on students' self-efficacy, motivation, anxiety, and achievements in learning mathematics. *Journal of Computers in Education*, 1, 151-166. <http://dx.doi.org/10.1007/s40692-014-0008-8>
- Kim, H., & Lee, J. H. (2018). The Value of digital storytelling as an L2 narrative practice. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 27(1), 1-9.
- Korosidou, E., & Bratitsis, T. (2023). Collaborative digital storytelling via The StoryLogicNet tool during COVID-19 school closure. In T. Bratitsis (Ed.) *Research on E-learning and ICT in Education, technological, pedagogical and instructional perspectives* (pp. 155-172). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-34291-2>
- Korosidou, E., & Bratitsis, T. (2021). A digital storytelling game-based distance course for enhancing young learners' language and critical thinking skills in a foreign language. *Πρακτικά του 12^{ου} Πανελληνίου και Διεθνούς Συνεδρίου "Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση"* (σσ. 291-298). Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ).
- Korosidou, E., Bratitsis, T. (2020). Gamifying early foreign language learning using digital storytelling and augmented reality to enhance vocabulary learning. In M. E. Auer, & T. Tsiatsos (Eds.) *Proceedings of the 13th IMCL Conference Internet of Things, Infrastructures and Mobile Applications* (pp. 726-737). Springer.
- Korosidou, E., Bratitsis, T. (2019). Infusing multimodal tools and digital storytelling in developing intercultural communicative competence of young EFL learners. In A. Liapis, G. N. Yannakakis, M. Gentile, & M. Ninaus (Eds.), *Proceedings 8th International Conference, GALA 2019, Book Games and Learning Alliance* (pp. 191-200). Springer.
- Korosidou, E., Griva, E. (2020). Digital storytelling in foreign language classroom: Exploring opportunities for developing multiliteracies in preschool settings. In I. Papadopoulos, E. Griva, & M. Theodotou M. (Eds.), *International perspectives on creativity in the foreign language classrooms* (pp. 396-411). Nova Science press.
- Latham, S.A. (2005). Learning communities and digital storytelling: new media for ancient tradition. In C. Crawford, R. Carlsen, I. Gibson, K. McFerrin, J. Price, R. Weber & D. A. Willis (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (pp. 2286-2291). AACE.
- Lence, B. P. (2013). Digital storytelling in foreign language teaching. In C. Gregori-Signes, & M. Alcantud-Díaz (Eds.). *Experiencing digital storytelling*. PM Ediciones.
- Robin, B. R. (2006). The educational uses of digital storytelling. *Technology in Teaching Education Annual*, 1, 709.
- Robin, B. R., & McNeil, S.G. (2012). What educators should know about teaching digital storytelling. *Digital Education Review*, 22, 37-51.
- Sarica, H., & Usluel, Y. (2016). The effect of digital storytelling on visual memory and writing skills. *Computers & Education*, 94, 298-309.
- Skinner E. N., & Hagood M.C. (2008). Developing literate identities with English language learners through digital storytelling. *The Reading Matrix*, 8(2), 12-38. http://www.readingmatrix.com/articles/skinner_hagood/article.pdf
- Smythe, S., & Neufeld, P. (2010). "Podcast time": Negotiating digital literacies and communities of learning in a middle years ELL classroom. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53 (6), 488-496.
- Sylla, C., Coutinho, C., Branco, P., & Müller, W. (2015). Investigating the use of digital manipulatives for storytelling in pre-school. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 6, 39-48.
- Βατάλα, Ε., Μπράττισης, Θ. (2024). Η ψηφιακή αφήγηση ως εργαλείο για τη διδασκαλία της χρήσης αποστροφού στις μικρές τάξεις του Δημοτικού: Το κροκοδελάκι που τρώει γραμματάκια. *Πρακτικά 8ου Πανελληνίου Συνεδρίου "Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία"* (σσ. 778-787). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Κοροσίδου, Ε., Γρίβα, Ε. (2022). Δεύτερη/ξένη γλώσσα στην πρώιμη παιδική ηλικία. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε παιγνιώδη και ψηφιακά περιβάλλοντα. Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

- Μπράττισης, Θ., & Καπανιάρης, Α. (2024). *Ψηφιακή αφήγηση και εκπαίδευση* [Μεταπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-432>
- Ρούσση, Μ., Μπράττισης, Θ. (2017). Διδασκαλία κανόνα γραμματικής μέσω ψηφιακής αφήγησης: Τα ρήματα σε -ίζω. Στο Κ. Παπανικολάου, Α. Γόγουλου, Δ. Ζυμπίδης, Α. Λαδιάς, Ι. Τζωρτζάκης, Θ. Μπράττισης, & Χ. Παναγιωτακόπουλος (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου "Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία"* (σσ. 430-440). ΑΣΠΑΙΤΕ.
- Σαββοπούλου, Μ., Μπράττισης, Θ. (2017). Η ψηφιακή αφήγηση ως μέσο πολιτιστικής μάθησης. Κ. Παπανικολάου, Α. Γόγουλου, Δ. Ζυμπίδης, Α. Λαδιάς, Ι. Τζωρτζάκης, Θ. Μπράττισης, & Χ. Παναγιωτακόπουλος (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου "Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία"* (σσ. 405-416). ΑΣΠΑΙΤΕ.
- Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. (2011). *Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών των Ξένων Γλωσσών (ΕΠΣ-ΞΓ)*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. <https://ebooks.edu.gr/info/newps/Ξένες%20Γλώσσες/ΠΣ%20Ξένων%20Γλωσσών.pdf>
- Χατζηπρίμου, Π. (2022). *Μύθοι του Αισώπου και ψηφιακές εκπαιδευτικές εφαρμογές στο Νηπιαγωγείο* [Μεταπτυχιακή εργασία]. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.